

Білоус В. С. Корпоративні бібліотечно-інформаційні системи в діяльності бібліотек вищих навчальних закладів / В. С. Білоус, С.Г. Наугольних // Концепція розвитку бібліотек вищих навчальних закладів в інформаційному суспільстві : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 23-25 травня 2006 р. – Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2006. – С.120-130 (151 с.)

Білоус В.С., Наугольних С.Г.

**Корпоративні бібліотечно-інформаційні системи
в діяльності бібліотек вищих навчальних закладів**

У статті піднято актуальну проблему бібліотечної діяльності – упровадження корпоративних проєктів в бібліотеках, створення корпоративної каталогізації. Відображено досвід роботи вітчизняних бібліотек та бібліотеки Вінницького педуніверситету.

Ключові слова: бібліотечна діяльність, проєктна діяльність, корпоративна діяльність, корпоративна каталогізація, електронний каталог, бібліотека Вінницького педуніверситету.

Белоус В.С., Наугольных С.Г.

**Корпоративные библиотечно-информационные системы
в деятельности библиотек высших учебных заведений**

В статье поднята актуальную проблему библиотечной деятельности - внедрение корпоративных проектов в библиотеках, создание корпоративной каталогизации. Отражено опыт работы отечественных библиотек и библиотеки Винницкого педуниверситета.

Ключевые слова: библиотечная деятельность, проектная деятельность, корпоративная деятельность, корпоративная каталогизация, электронный каталог, библиотека Винницкого педуниверситета.

Bilous V.S., Nauholnykh S.H.

**Corporate libraries and information systems
in the activity of the libraries of higher educational establishments**

The article raised the topical issue of library activity - introduction of corporate projects in libraries, creation of corporate cataloging. The experience of domestic libraries and library of Vinnytsia Pedagogical University is shown.

Keywords: library activity, project activity, corporate activity, corporate cataloging, electronic catalog, library of Vinnytsia Pedagogical University.

Модернізація вищої освіти на шляху до європейської світової інтеграції, відкритого інформаційного суспільства зумовлює необхідність інтенсивних змін у роботі бібліотеки вищого навчального закладу.

Реалізація місії та основних функцій бібліотеки вищого навчального закладу, складність і багатоаспектність **інформаційних потреб (ІП)** користувачів зумовлює необхідність розроблення і реалізації ефективної стратегії реформування її діяльності на основі використання можливостей новітніх технологій.

Формування електронних каталогів окремих бібліотек вимагає координації зусиль для найбільшої ефективності даного процесу. В цьому зв'язку питання співпраці та координації зусиль бібліотек для реалізації корпоративних проєктів набуває особливого значення.

Питання створення центрів корпоративної каталогізації в Україні давно стоїть на порядку денному. Ця тема знаходить своє відображення в законах України, указах Президента України, постановах Кабінету Міністрів, програмах, створених на державному та регіональному рівні.

Так, у прийнятому на рівні закону документі “Про національну програму інформатизації”, складовою частиною якого є підрозділ “Електронна бібліотека”, ставиться конкретне завдання: створити центри корпоративної каталогізації. У Законі України “Про бібліотеки і бібліотечну справу” зазначається, що корпоративна взаємодія бібліотек неможлива без корпоративної каталогізації. В указі Президента України “Про невідкладні заходи щодо розвитку бібліотек України” йдеться про необхідність “вжити заходів щодо створення національної системи електронного інформаційно-бібліотечного ресурсу”. Шляхи вирішення питання щодо корпоративної каталогізації накреслено у Постанові Кабінету Міністрів України “Про затвердження Державної програми розвитку культури на період до 2007 р.”

Над вирішенням проблеми створення зведеного Українського корпоративного електронного каталогу сьогодні працюють провідні бібліотеки України, які створили Центр корпоративної каталогізації.

Однією з головних перешкод на шляху широкомасштабного створення корпоративних електронних каталогів в Україні є невідповідність програмних бібліотечних платформ (як широко відомих “УФД. Бібліотека”, “ІРБІС”, “Liber”, так і створеними для роботи окремої бібліотеки), форматів представлення даних, застосування різних класифікаційних таблиць, заповнюється різна кількість полів бібліографічного опису, відсутність єдиного тезаурусу, відсутність в ряді бібліотек прямого виходу в ІНТЕРНЕТ, недостатнє матеріально-технічне забезпечення бібліотек. Для вирішення даних проблем потрібні час, матеріальні засоби, залучення спеціалістів та добра воля учасників проєктів. Над вирішенням цих проблем також працює Центр корпоративної каталогізації шляхом створення формату представлення бібліографічних даних УкрМАРК. Над лінгвістичним забезпеченням проєкту працюють фахівці НПБ України, вони створили інформаційно-пошуковий тезаурус, який допоможе уніфікувати пошуковий образ документа.

Звичайно, в рамках окремої установи і навіть групи установ забезпечити інформаційну підтримку національного інформаційного порталу неможливо. Тому концепція організації ресурсної підтримки центрального Internet-порталу повинна базуватися на принципі поєднання усіх моделей мережевої співпраці: централізованої, кооперативної, корпоративної.

Будь-яка корпоративна бібліотечна система або мережа являє собою єдиний комплекс організаційних, технологічних, технічних та інформаційних засобів, призначених для створення і використання поєднаних інформаційних ресурсів з метою найбільш повного задоволення соціальних, культурних, наукових і навчальних потреб користувачів, а також раціонального використання трудових і матеріальних ресурсів.

Саме через упровадження корпоративних проєктів в бібліотеках, які є інформаційними центрами, стає можливим більш широкий обмін інформацією, ефективнішою допомогою користувачеві у пошуку інформації.

Корпоративна каталогізація є невід’ємною складовою корпоративних бібліотечних мереж. Це – добровільне об’єднання бібліотек з метою спільного одноразового наукового оброблення документів та подальшого відображення їх в електронному каталозі.

Сучасний розвиток бібліотечно-інформаційних технологій, пов’язаний з корпоративним співтовариством, створенням та удосконаленням консорціумів, корпорацій.

На часі вирішення проблеми проєктного менеджменту у бібліотечній діяльності, який допоміг реалізувати наступні етапи спільної діяльності бібліотек:

- розробку концепцій корпоративних проєктів;
- планування проєктів та оформлення проєктної документації;
- управління, контроль та регулювання робіт за проєктами
- аналіз ефективності та оформлення звітної документації.

Проєктну діяльність як передумову інноваційного розвитку бібліотек розглядають фахівці Державної академії керівних кадрів культури та мистецтв.

Метою створення корпоративних систем є підвищення ефективності, оперативності та якості інформаційного забезпечення користувачів, впровадження нових інформаційних послуг

за рахунок участі у формуванні об'єднаного інформаційного ресурсу загального користування серед учасників системи.

Про важливість та необхідність кооперації бібліотек і бібліотечних мереж говориться в українській спільноті вже понад 10 років.

Існує дві основні форми корпоративної діяльності:

- Регіональні корпорації, в основу діяльності яких покладені загальні інтереси бібліотек, розміщених в одному регіоні;
- Тематичні корпорації, які використовують переваги спільного використання документів та інформації певної тематичної направленості.

Корпоративна регіональна сітка повинна включати наступні структурні елементи:

- координаційну раду;
- головний орган корпоративної бібліотечної сітки;
- бібліотеки різних відомств.

Серед переваг використання можливостей корпоративної каталогізації:

- скорочення витрат на каталогізацію;
- економія часу, енергетичних, технічних ресурсів;
- створення умов для віддаленого документного пошуку;
- бібліотеки учасниці уникають дублювання розпису видань, одержують можливість покращити якість власних бібліографічних описів;
- забезпечується стандартний підхід до формування описів, файлів-рубрикаторів, авторитетних файлів, словників, тезаурусу та інших допоміжних файлів та баз даних;
- спеціалісти-бібліографи постійно підвищують рівень кваліфікації, шляхом запозичення нових методик, які пропонуються бібліотеками учасницями корпорацій, освоюють нові програмні засоби, формати представлення даних.

Досвід корпоративної каталогізації Росії та зарубіжних країн, показує, що способом підвищення кваліфікації може бути участь в спецкурсах з проблем корпоративної каталогізації, тренінгах, науково-практичних конференціях, при цьому відзначається, що найбільш доцільною є направлена практична діяльність в рамках проектів.

Декілька слів про досвід інших країн які формують національні корпорації бібліотек.

Понад 30 років тому у **США** 54 бібліотеки коледжів та університетів штату Огайо об'єдналися в єдиний центр з метою створення єдиної комп'ютерної мережі регіону. Сьогодні це найбільша інформаційна система електронних документів, якою користуються понад 30 тис. бібліотек із 63 країн. Її каталог містить майже 49 млн. бібліографічних записів різних видів документів 370 мовами світу. Особливістю корпорацій Америки є використання єдиного протоколу Z39.50. Він має багато переваг (зокрема можливість розсилати запити користувача одночасно по різних каталогах із наступним підсумовуванням результатів). Проте недоліком даного протоколу є мінімальний набір критеріїв пошуку (запиту) для каталогів. Він обмежується автором, назвою або предметною рубрикою.

Нещодавно компанія **Google** оголосила про запуск нового корпоративного проекту зі сканування книг у п'ятьох найбільших бібліотеках Америки і наступному опублікуванні цих матеріалів в Інтернеті. Скановані матеріали будуть розміщені на сайті компанії і проіндексовані пошуковою машиною Google. Про участь у проекті заявили Публічна бібліотека Нью-Йорка і бібліотеки університетів Гарварда, Стенфорда, Мічигану й Оксфорда.

У **Німеччині** перші корпоративні бібліотечні мережі виникли також понад 30 років тому, а сьогодні їх налічується більше десяти. Вони користуються системою OCLC, CORC проектом в форматах MARC-21 і PDF.

В 1993 році Міністерство Культури **Російської Федерації** стало ініціатором і координатором діяльності зі створення корпоративної мережі російських бібліотек. Програма

ЛІБНЕТ була затверджена у 1997 році. Сьогодні учасниками центру є 36 бібліотек різних типів. Результатом проекту корпоративної каталогізації є створення бази даних “Вся Росія”.

Досвід корпоративного проекту, який формується на базі бібліотек Росії МАРС, створення аналітичних бібліографічних описів, організатором якого в 2000 році виступила Наукова бібліотека Челябінського державного університету, а склад учасників понад 80 бібліотек Росії та країн СНГ, - показує, що процес співпраці вимагає створення колегіальних органів взаємодії. Серед них:

- Координаційна рада, що здійснює загальну координацію робіт в корпорації та поза нею ;
- Програмно-технічна рада веде розробку колективного програмного забезпечення, консультування учасників по роботі з програмним забезпеченням, розробку та підтримку колективного сайту проекту;
- Методична рада, яка розробляє єдину методику створення аналітичного бібліографічного опису документа, створення та підтримка допоміжного методичного забезпечення (рубрикатор, методики заповнення окремих полів та під-полів), консультування учасників проекту по заповненню полів;
- Рада з підвищення кваліфікації
- Служба електронної доставки документів.

При цьому новації не тільки приводять до зміни в роботі бібліографів кожної бібліотеки, але й накладають відбиток на весь колектив учасників та його організацію.

В Росії як і в багатьох країнах світу досить поширена кооперація видавничих та розповсюджуючих організацій, тематичних корпорацій бібліотечних ресурсів. Прикладом може бути регіональна система електронних інформаційних ресурсів по екології на базі Архангельської обласної наукової бібліотеки, яка об'єднує інформаційні ресурси Карелії, Бурятії, Томська, Брянська, Пермі. В рамках проекту формуються корпоративні електронні бази даних:

- “Русский север”;
- «Природа»;
- «Ученые Севера – экологической науке»

Всі ресурси розміщуються на сайті АОНБ: <http://www.aonb.ru>.

Цікавим є вітчизняний досвід. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського в рамках організації та формування електронних інформаційних ресурсів бере участь в п'яти корпоративних проектах. Перш за все, варто сказати про проект створення національної електронної бібліотеки України, започаткований в 1999 році. Він передбачає формування фонду електронних документів на базі принципу зацікавленості авторів у відображенні результатів своєї роботи в національних інформаційних ресурсах. Усі інформаційні ресурси цієї бібліотеки представлені в Internet.

У 2005 р., за сприянням та при фінансовій підтримці Харківського міського управління культури, стартував проект “Корпоративна мережа міських масових бібліотек м. Харкова 2005-2006 рр.”

Ще один регіональний проект створення корпоративного інформаційного порталу на базі регіонального ВЕБ-серверу міста Миколаєва. З ініціативою його створення виступила Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Гмирьова. Даний проект фінансується завдяки гранту отриманому від Міжнародного фонду “Відродження” та Інституту “Відкрите суспільство”. Тематика регіонального порталу досить різноманітна і в його створенні та наповненні приймають участь, крім обласної універсальної наукової бібліотеки, бібліотеки ВНЗ, та фірми по розробці дизайну проекту. Приблизний перелік основних інформаційних блоків:

- “Рішення та постанови місцевих державних органів влади”;
- Довідкова інформація з правових питань;
- Блок бібліотек міста включатиме:

- Каталог нових надходжень ОУНБ
- Корпоративний каталог періодичних видань
- База “Ретроінформ” (краєзнавча інформація, інформація з дореволюційних видань)
- Повнотекстові бази бібліографічних покажчиків “Інформаційні бази даних”
- Блок “Фактографія” буде містити фактографічну характеристику регіональних інформаційних ресурсів
- Блок “Оглядово-аналітична інформація” висвітлюватиме суспільно-політичне, економічне та культурне життя Миколаївщини.

З 2003 р. Чернівецька обласна універсальна бібліотека ім. М. Івасюка та бібліотека Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича беруть участь в створенні багатоаспектного портрету життя області, регіонального інформаційного порталу "Буковина". Крім того Чернівецька обласна універсальна бібліотека є учасницею корпоративного об'єднання ЦУКК, в яке ввійшла і бібліотека Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського.

Загалом вагомі у світі наукові, промислові, видавничі й державні установи велику увагу приділяють створенню електронних бібліотек, які об'єднуються у корпоративні й міжнародні мережі.

Інформацію про корпоративні проекти бібліотека Вінницького університету планує накопичувати та систематизувати з метою використання в подальшій роботі.

Якщо у світі і в нашій країні вже набуто певного досвіду в створенні корпорацій бібліотечних ресурсів, то бібліотека ВДПУ ім. М. М. Коцюбинського робить перші кроки не тільки в корпоративній каталогізації, а і взагалі у впровадженні комп'ютеризації в бібліотечних процесах.

З метою прискорення процесів бібліографічної обробки документів, виключення дублювання процесів та отримання реальних переваг сумісного використання інформаційних ресурсів, Кіровоградська ОНУБ ім. Д.І.Чижевського виступила з ініціативою створення на власному сайті онлайн-оного центру кооперативної каталогізації для бібліотек України (ЦУКК).

Вивчаючи питання корпоративної каталогізації та зваживши всі за та проти приєднання до проекту ЦУКК та РКК (регіонального корпоративного каталогу), колектив бібліотеки вирішив прийняти участь в проекті. Необхідність прискорення процесу комп'ютеризації, відсутність достатнього оснащення сучасним телекомунікаційним обладнанням та засобами зв'язку змусило шукати грамотних та “сильних” в комп'ютерному забезпеченні партнерів. Ідею приєднання до систем корпоративної каталогізації національного

(ЦУКК – Центральний Український Корпоративний Каталог) та регіонального (РКК – Регіональний Корпоративний Каталог) рівня нам запропонувала ВОУНБ ім. К.А.Тімірязєва.

Враховуючи універсальний фонд нашої бібліотеки та достатньо солідний перелік передплатних видань, ми одержали можливість стати членами корпорацій, партнерами обласних наукових бібліотек та бібліотек ВНЗ ряду обласних центрів України.

Основна вимога до учасників корпоративної системи – використання програмного продукту ІРБІС, української версії тезаурусу, єдиного комунікативного формату, повний аналітичний розпис всіх статей в журналах (“від корінця до корінця”) та створення анотацій (для ЦУКК). Бібліотеки дотримуються однакових визначених підходів до методики предметизації, єдиних стандартів створення бібліографічних записів.

З січня 2005 року бібліотека Вінницького державного педагогічного університету - учасниця колективного проекту з створення корпоративного каталогу аналітичних описів статей з журналів України, працює в двох корпоративних системах (ЦУКК та РКК).

Було розроблено Положення про корпоративні системи, укладено Договори про співпрацю.

Роботою по проведенню корпоративної каталогізації займається відділ комп'ютеризації та технічно-експлуатаційного обслуговування бібліотечних процесів, бібліографічно-інформаційний відділ.

Вступ до корпоративної каталогізації розпочався з вивчення правил заповнення кожного поля бібліографічного запису, порядку прийому та передачі даних, створення анотацій, рубрикатора.

Процес входження до корпорації дещо ускладнювався тим, що одночасно приходилось суміщувати процес створення описів для ЦУКК, РКК та навчання основам комп'ютерної грамотності, засвоєння технологічних процесів програм з бібліотечного комплексу ІРБІС (зокрема АРМ "Каталогізатор").

Однією з проблем було й те, що у бібліотеки немає прямого виходу в ІНТЕРНЕТ.

Спочатку було представлення колективного списку журналів для аналітичного розпису. Наступним етапом було вивчення пробних розписів журналів, ознайомлення з розписами журналів учасників корпоративного каталогу.

ЦУКК включає аналітичні описи статей з **80 журналів України**. Він створюється за участю **10 бібліотек** обласних центрів України.

Список бібліотек учасниць ЦУКК

Назва бібліотеки
1. Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека
2. Бібліотека Вінницького ЦБС
3. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету
4. Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека
5. Бібліотека Кіровоградського державного технічного університету
6. Кіровоградська обласна юнацька бібліотека
7. Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека
8. Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека
9. Бібліотека Чернівецького державного технічного університету
10. Чернівецька обласна універсальна наукова бібліотека

Протягом місяця кожна з бібліотек учасниць ЦУКК створює описи **8 журналів**. При формуванні аналітичних описів бібліотеки-учасниці ЦУКК повинні дотримуватись наступних вимог:

- створювати аналітичні описи для **всіх** статей журналу;
- при формуванні описів, крім основних полів та розподілу описів за предметними заголовками, обов'язково вказувати **ненормовані ключові слова**;
- формувати **коротку анотацію** для кожної статті;
- в випадку опису **статті-рецензії** на книгу - заповнювати відповідне поле "Рецензія";
- для **персоналій**, ім'я яких не вказані в заголовку статті - заповнювати окреме поле - "Персоналія";
- при наявності бібліографії більше, ніж 3 джерел, обов'язково вказувати її.

До складу **РКК** входять 3 бібліотеки міста Вінниці. Ними створюються аналітичні описи статей 6 журналів України та Росії.

Список бібліотек учасниць РКК

Назва бібліотеки
1. Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека
2. Вінницька обласна юнацька бібліотека
3. Бібліотека Вінницького державного педагогічного університету

Описи для РКК створюються за спрощеною схемою, без вимоги обов'язкового вказування ненормованих ключових слів та анотацій, так як мета РКК не формування окремого корпоративного каталогу, а корпоративна бібліотека учасниць між собою. Створені описи вливаються в бази даних бібліотек-учасниць. Для обміну даними використовується **.ISO** – формат.

Координатором проекту є **Кіровоградська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І. Чижевського**, на WEB-сайті якої виставляються описи ЦУКК (<http://www.library.kr.ua/>).

При розподілі журналів за бібліотекою враховується профіль бібліотеки. Так з 8 журналів, що розписує бібліотека ВДПУ щомісяця - всі відносяться за розділом знань до педагогічних наук (7 - методика викладання, 1 - законодавчі акти про освіту). Журнали, закріплені за нашою бібліотекою розписуються якісно, ми намагаємось не порушувати термінів доставки описів на сайт. Велика увага приділяється грамотному створенню анотацій, вводу додаткових ключових слів.

На разі паралельно зі створенням електронного каталогу ведеться традиційний паперовий каталог та картотеки. Одержані від учасників корпорації електронні записи роздруковуються на каталожні карточки та вливаються в систематичну картотеку статей (СКС). Можливо, практика з часом покаже недоцільність паралельного ведення традиційних паперових картотек, проте для видалення СКС потрібно провести ретроконверсію аналітичних описів в електронну базу даних “Аналітичних описів”.

Через відсутність в нашій бібліотеці електронних засобів зв'язку передача інформації здійснюється через ВОУНБ ім. К.А.Тімірязєва. З 2006 року бібліотека арендує час в науковій частині університету, де є прямий вихід в ІНТЕРНЕТ. Регулярно отримуємо через e-mail повідомлення від координатора проекту про надходження описів нових номерів та зауваження, відносно якості описів. Хочемо зауважити, що за рік роботи наша бібліотека практично не отримувала зауважень щодо якості описів, а затримки з доставкою описів конкретних номерів відбувались досить рідко і були зумовлені об'єктивними причинами.

За період, що пройшов з початку 2005 року до квітня 2006 р., бібліотекою Вінницького державного педагогічного університету набуто досвід в формуванні записів для ЦУКК та РКК та зроблено підсумки по впровадженню проекту.

Підсумки участі бібліотеки ВДПУ в ЦУКК та РКК в 2005 р.

Назва проекту:	Створено бібліотекою:	Одержано від інших учасниць ЦУКК:
ЦУКК	1441 записів для 80 номерів журналів	5361 записів 313 номерів журналів
РКК	292 записів для 25 номерів журналів	456 записів 21 номерів журналів
Разом	1753 записів для 105 номерів журналів	5717 записів 334 номерів журналів

Слід відзначити, що з 80 назв журналів для розпису по корпоративній каталогізації, бібліотека ВДПУ передплачує 46. В зв'язку з цим ми експортуємо в базу даних не всі описи. Проте, навіть при частковому використанні можливостей ЦУКК, цифри, наведені в таблиці говорять про те, що для бібліотек-учасниць робота над ЦУКК дає значний економічний ефект.

Бібліотека ВДПУ розглядає можливість створення окремої інформаційної бази даних, в якій будуть входити аналітичні описи видань ЦУКК, передплачених іншими бібліотеками міста (учасницями ЦУКК).

Ми проаналізували результати участі бібліотеки в ЦУКК та РКК.

Серед позитивного:

- Участь в ЦУКК та РКК зменшує навантаження бібліографів по обробці видань.
- Прискорюється процес формування електронної БД “Аналітичних описів” для всіх учасниць проекту.
- Бібліотеки-учасниці мають постійні можливості для обміну досвідом шляхом отримання оперативної інформації за допомогою електронної пошти та особистих контактів.
- Користувачі ЦУКК в мережі ІНТЕРНЕТ мають змогу швидше отримати інформацію про окремий номер видання, так як відразу після надходження на сайт Кіровоградської ОУНБ опис стає доступним всім користувачам.
- Учасники ЦУКК постійно вивчають матеріали по темі корпоративних каталогів та мереж, що знадобиться їм в майбутньому.

Запровадження технологій корпоративної каталогізації, методик запозичення бібліографічних записів із зовнішніх баз даних дозволяє уникнути дублювання процесів, скорочує затрати на обробку документів, в майбутньому – забезпечить економію кадрових ресурсів і технічних засобів.

Хочеться сказати про деякі **проблеми**, які виникли в бібліотеці нашого ВНЗ в процесі участі в ЦУКК:

- Серед учасниць корпорації лише три бібліотеки ВНЗ, немає жодної бібліотеки педагогічного напрямку.
- Виникають проблеми з розподілом аналітичних описів за предметними заголовками (спрощені розподіли для окремих тем, які важливі для нашого ВНЗ, зокрема по темі “Педагогічні науки”).
- Виникає проблема з **обліком описів**, що створені бібліотекою нашого ВНЗ та одержаних по ЦУКК та РКК для формування статистичних звітів, як поточних, так і річних. У зв’язку з цією проблемою бібліотекою розробляється спосіб систематизації видань ЦУКК та РКК.
- Окремою проблемою бібліотеки є відсутність прямого виходу в ІНТЕРНЕТ, що створює труднощі з обміном видань.

Слід зауважити, що в процесі створення описів виникає **і певна кількість помилок**, як граматичних так і стилістичних, які приходиться виправляти кожній з учасниць ЦУКК. Звичайно, що це проблема не тільки ЦУКК, електронного каталогу, але і карткового. Зокрема, якість описів у різних учасників проекту ЦУКК не однакова. Хочемо зауважити, що наша бібліотека ввела в практику своєї роботи **обов’язкову перевірку** описів видань перед їх імпортом в формат **.ISO** та передачею іншим учасникам ЦУКК та РКК.

Досить часто виникають проблеми з **зведеним описом** статей, що продовжуються. Дана проблема насамперед пов’язана з особливостями перевірки на дублетність. При невиконанні вимог системи ІРБІС по формуванні зведених описів (зокрема правила розташування повтору під-полів ”Рік видання“, “№ журналу“, ”сторінки” в порядку від останнього № журналу до попередніх №№ журналу, виникає проблема дублетності.)

- Зустрічається помилка, коли під заголовком одного журналу виводяться описи зовсім іншого. Помилка сама по собі мало зрозуміла, але як не дивно, вона зустрічається час від часу. Можливо це пов’язано з тим, що назви файлів видань які імпортуються в **.ISO**-форматі шифруються.
- Однією з найбільш поширених помилок є **недотримання правил (ДСТУ, ГОСТ з питань бібліотечно-бібліографічної діяльності)** при заповненні поля “Видання, в якому

опублікована стаття”. Зокрема, після зазначення кількості сторінок не завжди ставиться крапка.

- Більш важливою помилкою є те, що каталогізатори забувають в полі “№ журналу” після № ставити пробіл, що призводить до невірної відображення кількості описів по даному номеру журналу в словнику та повторне відображення даного № журналу в словнику.

У зв’язку з цією проблемою бібліотека ВДПУ ввела в свою практику підхід до формування опису нового номера журналу наступним шляхом:

- ✓ виконується пошук попереднього номеру журналу;
- ✓ копіюються дані поля “Видання в якому опублікована стаття” знайденого опису, крім значення під-поля “Сторінки”;
- ✓ формується новий опис, в якому значення поля “Видання в якому опублікована стаття” вставляється з буфера введення, після чого виконується коректування значення під-поля “№ видання”, а при зміні року видання “Рік видання”;
- ✓ встановлюється значення поля “Видання, в якому опублікована стаття” в якості значення “По замовчуванню”;
- ✓ при формуванні описів статей з журналу залишається вносити дані лише в під-поле “Сторінки” даного поля.

Даний простий спосіб допомагає уникнути вище вказаних помилок.

Як і в будь-якій діяльності, в процесі створення корпоративних каталогів існують позитивні моменти та виникають проблеми, які потрібно вирішувати. На жаль, відсутність достатньої техніки не дозволяє ще користувачу нашої бібліотеки здійснювати пошук необхідної інформації в автоматизованому режимі. Зараз бібліотека разом з керівництвом університету працює над вирішенням даної проблеми.

І звичайно, можливо це насамперед, людський фактор. Найголовніше в автоматизації бібліотечних процесів є подолання бібліотечними працівниками психологічних бар’єрів, розуміння того, що ЕК в бібліотеці – це вже сьогодні. Наздогнати упущене самотужки важко, а саме корпоративні бібліотечно-інформаційні системи прискорять створення ЕК.

Пройдені перші нелегкі кроки на шляху адаптації до вимог електронного середовища. Колективу бібліотеки потрібно ще багато зробити для створення електронної бібліотеки, для підтримання репутації сучасного інформаційного закладу.

Надіємося, що ЦУКК та РКК буде розвиватись динамічно, розширювати коло учасників, впроваджуватиме нові послуги для користувачів. Однією з перспектив в цьому напрямку є доставка окремих статей в вигляді повних текстів. Зарубіжний досвід показує, що сьогодні розвиваються корпоративні проекти повнотекстових видань.

Медичні бібліотеки нашого міста також ввійшли в галузеву корпорацію. Своїм досвідом вони поділилися на науково-практичній конференції **“Інформаційно-пошукові системи на службі науки та освіти”**, яка проводилась на базі бібліотеки Вінницького національного медичного університету ім. М. Пирогова. Керівництво бібліотеки люб’язно надало нам текст виступу. Наводимо його з деякими скороченнями.

На початку 2004 року була організована Міжрегіональна корпоративна система медичних бібліотек (МКСМБ). Ініціаторами її створення виступили бібліотека Вінницького медичного університету та Вінницька обласна медична бібліотека. До корпорації практично відразу приєдналась і Житомирська обласна медична бібліотека. З 2005 року членом корпорації стала бібліотека Одеського медичного університету.

Поштовхом до об’єднавчого процесу стало постійне зростання кількості передплатних видань, що не давало можливості оперативно проводити наукову обробку всього масиву медичної інформації. Відбувалося відставання в півроку між отриманням журналу та

відображенням його змісту в предметному каталозі. Внаслідок чого виникали проблеми вчасного інформування користувачів бібліотеки про нові публікації. А також відбувалось дублювання одних і тих процесів роботи співробітників медичних бібліотек.

Процес розпочався з обговорення всіх етапів запровадження корпоративного об'єднання. З метою підвищення ефективності інформаційного обслуговування читачів-медиків, запровадження нових інформаційних послуг, раціонального використання праці бібліографів та комп'ютерної техніки бібліотеки сіли за "стіл переговорів". Був підготовлений пакет технологічних документів, які регламентували корпоративну взаємодію.

На наступному етапі була проведена підготовча робота по питанням уніфікації предметизації для аналітичної обробки журнальних статей, визначені критерії відбору матеріалу. Базовою основою для формування предметних рубрик стала російська версія тезауруса Mesh Національної медичної бібліотеки США.

Була узгоджена робота відносно уніфікації технологічних процесів та операцій.

Всі бібліотеки-учасниці використовують систему автоматизації бібліотек ІРБІС, тому формати обміну даними не вимагали узгодження. Було узгоджено питання взаємодії бібліотек, обміну даними. Кожна бібліотека розписує закріплені за нею журнали і 10 числа кожного місяця передає інформацію через ІНТЕРНЕТ по електронній пошті.

Запровадження нових інформаційних технологій та розвиток корпоративної системи значно підвищило вимоги до бібліотечних кадрів, до їх професійної підготовки. В цілому, особливих проблем з предметизацією журнальних статей, їх уніфікованим шифруванням та введенням в електронний каталог не виникає, окремі питання, які виникають, вирішуються оперативно і творчо. Рішення про зміну, заміну або відкриття нових предметних рубрик приймаються колегіально бібліотеками-учасницями.

За два роки існування корпорації медичних бібліотек можна говорити про результати.

1. Виросла повнота та оперативність доведення інформації до користувача;
2. Скоротились терміни введення бібліографічних описів в електронний каталог;
3. Ліквідовано дублювання при предметизації

Внаслідок цього відбувається економія коштів та часу на виконання бібліотечних процесів. На сьогодні в корпоративній обробці знаходяться 195 назв медичних журналів і практично не існує відставання в їх науковій обробці. Потрібно відмітити, що робота бібліотеки в корпоративній мережі не потребує значного залучення додаткових фінансових засобів.

Можливості корпоративної системи не обмежуються лише одним процесом – аналітичним розписом та предметизацією статей. Це може бути і корпоративна каталогізація книжкового фонду, та електронна доставка документів між членами корпорації (щось на зразок електронного МБА), це і електронний зведений каталог медичної періодики.

Бібліотека Вінницького національного медичного університету та інші бібліотеки учасниці корпоративного проекту на шляху реалізації даних можливостей. Корпорація не є об'єднанням закритого типу, і готова до співробітництва з іншими медичними бібліотеками. З квітня 2006 року до корпорації приєдналася Рівненська обласна медична бібліотека.

Хочемо відмітити, що на шляху створення корпоративних об'єднань існує багато перешкод. Деякі з них були наведені в даному виступі. Вони викликають відносно відставання нашої країни в процесі взаємодії та запровадження інноваційних технологій. Але, порівнюючи з нашими попередниками, ми маємо й деякі переваги. Серед них головна — можливість використати існуючий досвід по даному питанню, досить широке розповсюдження мережі ІНТЕРНЕТ, що дозволяє об'єднувати на центр-сайтах значні бібліотечні ресурси, не створюючи великих регіональних та локальних мереж, зменшує затрати на впровадження корпоративних технологій. Ці факти надають можливість сподіватися, що процес створення корпоративних електронних порталів та архівів документів буде проходити динамічно і швидкими темпами.

Можна зазначити, що завдяки проектам бібліотечних корпорацій можна створити передумови для трансформації бібліотек зі сховища книг та власника фондів у сервісні організації, які задовольняють інформаційні потреби користувачів із залученням різноманітних ресурсів.

Можливості однієї, окремо взятої організації, на жаль, не дозволяють повністю задовольнити інформаційні потреби користувача. Цьому заважають як недоліки державного фінансування та вартість інформаційних ресурсів, так і недостатня кількість кваліфікованих спеціалістів.

Звичайно, існує велика потреба в залученні додаткових коштів як державних так і спонсорських (цільових грантів) для прискорення цих процесів, а особливо для розширення кількості технічних та програмних засобів. Серед яких для корпоративних об'єднань особливе значення мають прямий доступ до ІНТЕРНЕТу, наявність сучасних ПК, укомплектованих сканерами, що дасть можливість прискорити процес формування повних текстів документів, які найбільш використовуються користувачами, колекцій документів за профілем ВНЗ, та тематичних колекцій. Існує багато можливостей виведення бібліотек на новий рівень розвитку. Однією з них є співдружність із міжнародними фондами та організаціями з метою реалізації спільних бібліотечно-інформаційних проектів та програм.

Досвід корпоративних об'єднань різних країн світу показує, що процес побудови корпоративної бібліотечної мережі, за мету має поставити:

- **інтеграцію інформаційних ресурсів бібліотек та надання широкого і вільного доступу користувачам до фондів бібліотек-учасниць як до єдиного інформаційного ресурсу;**
- **оформлення бібліографічних записів відповідно до національних і міжнародних стандартів для уніфікації роботи з ними;**
- **створення центру корпоративної каталогізації, інших корпоративних сервісів і служб;**
- **ретроспективна конверсія каталогів бібліотек;**
- **виконання віддаленого замовлення та отримання документів через систему МБА, включно з електронною доставкою документів (ЕДД);**
- **упровадження системи організаційної, технічної й технологічної взаємодії бібліотек-учасниць у режимі реального часу.**

Ці принципи приймає до керівництва і корпоративне об'єднання, учасницею якого є наша бібліотека.

Використані джерела:

1. **До питання створення центру корпоративної каталогізації: Підходи і перспективи** / Т. Вилегжанина, Є. Одинець // *Бібліотечна планета* – 2005. - № 1. – С. 15-18.
2. **Створення корпоративного інформаційного порталу на базі регіонального ВЕБ-серверу** / О. Визір // *Бібліотечна планета*. – 2004. - № 4. – С. 9.
3. **Влияние корпоративных проектов на инновационную деятельность библиографов**/ О.И. Саломатова // *Научные и технические библиотеки*. – 2005. - № 12. – С. 47-54.
4. **Формирование региональной системы электронных информационных ресурсов по экологии: новые грани взаимодействия**/ Н.В. Юрьева / *Научные и технические библиотеки России*. – 2006. - № 3. – С. 62-67.
5. **Інтеграція і партнерство університетських бібліотек як перспектива подальшого розвитку інформаційного сервісу** / Н. Петрина // *Покликання університету: Зб. Наук. пр./Відп. Ред. О. Гомілко. К.:РІА “ЯНКО”; “ВЕСЕЛКА”, 2005. – С. 143-148.*
6. Корнілова Є.О. **Практика та перспективи представлення інформаційних ресурсів академічного інституту на корпоративних сайтах** // *Бібл. вісн.* — 2004. — N 1
7. **Проектний менеджмент у галузі інформаційно-бібліотечної діяльності** / Г. Шемаєва // *Бібліотечний вісник*. – 2006. - № 1. – С. 15-18.
8. Мережа ІНТЕРНЕТ.

Підготували:

В.о. директора бібліотеки Білоус В.С.

Нач. Відділу комп'ютеризації та експлуатаційно-технічного обслуговування бібліотечних процесів

Наугольних С.Г.

М. Вінниця, вул. Острозького, 32
т. (0432) 27-59-46
e-mail: first@vspu.vinnica.ua